

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Історичний факультет
Кафедра політології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи **О. А. Кузнецова**

«27 серпня 2019 р.»

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНІ ІСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 052 Політологія

Освітня програма Політологія

2019-2020 навчальний рік

Розробник: Василевич Юлія Валеріївна, доцент кафедри політології, кандидат історичних наук, доцент _____

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри _____ (Ніколаєнко Н. О.)
«27» серпня 2019 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень (ступінь)	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – мультимедійна презентація, захист реферату / доповіді	Спеціальність 052 Політологія	<i>Рік підготовки:</i>	
		II-й	
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>	
		III-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 0,25 самостійної роботи студента – 6	Ступінь Бакалавра	<i>Лекції</i>	
		2	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		2	
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
86			
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год. : 4 год. – аудиторні заняття, 86 год. – самостійна робота (4 % : 96%).

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Актуальність вивчення курсу “Політичні інститути та процеси” пов’язана з метою сприяти розвитку демократії і ефективному управлінню державними справами, з необхідністю вдосконалення виборчої системи України. Згідно з Конституцією України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Реалізація народом влади відбувається як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Пріоритетну роль у регулюванні суспільного розвитку відіграє безпосереднє волевиявлення громадян, найвищим проявом якого є вибори, що виконують функцію реального механізму формування органів влади, сприяють залученню громадян до управління державними справами, створюють умови для подолання відчуженості громадян від влади.

Дисципліна є навчальним курсом, який читається для студентів 2-го курсу спеціальності «Політологія». Курс розрахований на 90 годин і викладається у 3-му семестрі навчального року.

Метою курсу є вивчення історії та суті політичних виборів, їх місця в системі представницької демократії; базових характеристик виборчих систем, їх елементів, позитивних рис та недоліків, політичних наслідків; виборчого процесу та його складових, індикаторів демократичності виборчого процесу, місця у ньому політичних партій; особливостей електоральної поведінки.

Формування у студентів комплексного, цілісного розуміння сутності демократичних виборів, типів виборчих систем, дослідження світового досвіду формування виборчих систем на прикладах певних країн. Визначення особистісного ставлення до політичних процесів

Завдання курсу:

- поглиблення знань про такі категорії, як вибори, виборча система, мажоритарна виборча система, пропорційна виборча система, комбіновані виборчі системи, виборчий метр;
- ознайомлення з особливостями виборчих систем у країнах із різними типами політичної культури і традиціями, історичним досвідом.

Передумови для вивчення дисципліни. Система підготовки майбутніх фахівців із політології вимагає впровадження міждисциплінарного підходу. Тому вивчення пропонованої навчальної дисципліни засноване на взаємодоповнюючій організації навчального матеріалу, котрий студенти опановували в наступних навчальних курсах: «Загальна теорія політики», «Виробнича практика в державних установах та організаціях», «Мас-медіа та політика», «Політична психологія», «Соціологія політики».

Очікувані результати:

- оцінювати місце інституту виборів в політичному житті суспільства;
- окреслювати основні напрями, тенденції та ключові аспекти виборчих кампаній;
- здобути навички застосування базових принципів, методів, прийомів роботи виборчого процесу;
- визначати проблеми виборчої системи, оптимальні шляхи її функціонування;
- володіння широким спектром окремих методів, прийомів, технологій і способів проектування, організації й управління виборчих кампаній.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- виявляти естетичне ставлення до світу в різних сферах діяльності людини, оцінювати предмети і явища, їх взаємодію, що формується під час опанування різних видів мистецтва;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- відповідально та ефективно реалізовувати права та обов’язки з метою розвитку демократичного

суспільства.

II. Фахові:

- оцінювати і прогнозувати політичні і соціальні події, явища з використанням наявних засобів інформації;
- організація політичної діяльності;
- вироблення державної політики, забезпечення державного регулювання соціально-політичного розвитку в певних сферах суспільного життя на загальнодержавному, територіальному і галузевому рівнях управління;
- володіти основними концепціями і теоріями соціально-політичного знання, здійснювати їх оцінку, аналіз, порівняння та узагальнення у контексті вирішення політичних проблем сучасності;
- вміти виділяти теоретичні і прикладні, аксіологічні й інструментальні компоненти політологічного знання, які потрібні для підготовки і обґрунтування політичних рішень та участі у громадсько-політичному житті
- розроблення стратегій розвитку, вироблення державної політики.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кредит 1. Теоретичні засади виборчого процесу

Тема 1. Вибори як один з основних інститутів політичної системи

Поняття виборів. Рівні виборів. Президентські, парламентські та місцеві вибори. Вибори до верхньої та нижньої палати. Строки та терміни проведення виборів. Чергові, позачергові та додаткові вибори. Демократичні норми проведення сучасних виборів.

Функції виборів в умовах демократичного суспільства. Зміст функцій виборів: артикуляції, контролю, легітимації і стабілізації, комунікативної, каналізації, мобілізації, соціалізації, рекрутування політичної еліти, генерування, конституювання опозиції.

Мета та функції виборів в умовах тоталітарної політичної системи. Вибори в авторитарних та суспільствах перехідного типу. Непрямі вибори. Періодичний характер, підміна виборів та розтягування строків голосування. Панування однопартійної, безпартійної та «системи «обраних» партій» в авторитарних суспільствах. Всенародні референдуми як спосіб підміни виборів.

Тема 2. Головні етапи виборчого процесу

Загальні принципи демократичної організації виборів. Призначення виборів та визначення дати їх проведення; визначення виборчих округів та виборчих дільниць; утворення виборчих комісій (Центральної, окружних, дільничних); складання списків виборців; висування та реєстрація кандидатів. Фінансування виборів. Проведення передвиборчої агітації; власне голосування; підрахунок голосів; оприлюднення результатів голосування та проведення за потреб повторного голосування чи повторних виборів. Поняття повторних та недійсних виборів: політологічна відмінність.

Тема 3. Поняття виборчого права як основа проведення виборів

Вузьке та широке визначення поняття «виборче право». Принципи сучасного виборчого права. Принцип всезагальності, прямих, таємних і рівних виборів. Активне та пасивне виборче право.

Історія боротьби за впровадження всезагального виборчого права. Філософсько-політичні концепції обґрунтування всезагального виборчого права. Боротьба за жіночі виборчі права. Боротьба за скасування кольорових та молодіжних виборчих цензів в Європі та США.

Основні різновиди сучасних та історичних виборчих цензів. Віковий ценз, ценз недієздатності та моральний ценз. Основні групи обмежень виборчого права XIX-XX ст. Майнові, вікові, професійні, освітні, релігійні та міграційні виборчі обмеження. Боротьба за скасування расових обмежень виборчого законодавства. Законодавче закріплення виборчого права для «меншин».

Кредит 2. Еволюція виборчого процесу в світовому та вітчизняному контексті

Тема 4. Історія виборчого процесу у світовому контексті

Представницька демократія Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Значення трьох

важливих політичних ідей, сформованих у політичній свідомості — ідея громадянства, ідея демократії та ідея республіканізму (виборність, змінюваність та нетривалість магістратур). Центральні органи у Стародавньому Римі (сенат, народні збори та магістратури). Виборність і колегіальність за середньовіччя. Виникнення парламенту (орган станового представництва — Генеральні штати у Франції; Виборний комітет з 25 баронів у Англії).

Тема 5. Інститут виборів в Україні: етапи становлення

Народні збори — віче за часів Київської Русі. Вибори в козацькій державі — Січова Рада. Старшинська та Генеральна Ради на Слобожанщині. Красивий законодавчий орган місцевого самоврядування — Галицький сейм. Українська Центральна Рада як орган представництва різних політичних сил. Інститут виборів у СРСР, УРСР. Вибори в умовах незалежної української держави.

Тема 6. Партії і суспільно-політичні об'єднання в виборчому процесі

Політичні партії на виборах. Функції політичних партій. Завдання політичних партій і суспільно-політичних об'єднань на виборах. Імідж партії. Партійний спектр сучасної України. Основні партії, ідеологічні течії. Основи партійної участі у виборчих кампаніях. Соціальна база партії, її електорат. Підбір партійних кандидатів та їх підготовка. Методи кадрової роботи.

Кредит 3. Поняття і основні типи виборчих систем. Сучасні виборчі системи

Тема 7. Загальна класифікація сучасних виборчих систем

Вузьке, нормативно-правове та широке розуміння поняття «виборча система». Виборча система як принцип переведення голосів виборців у депутатські мандати. Виборча система, як сукупність процесуально-правових норм, що регулюють вибори. Виборча система, як сукупність електоральних взаємовідносин.

Поняття «мажоритарна» виборча система. Основні різновиди мажоритарних виборчих систем. Система відносної більшості. Система абсолютної більшості. Історичні передумови застосування системи відносної та абсолютної більшості. Способи визначення абсолютної більшості. Переваги мажоритарних виборчих систем. Недоліки мажоритарних виборчих систем. Мажоритарна система кваліфікаційної більшості. Система перебалотування. Система альтернативного голосування. Переваги системи альтернативного голосування. Поняття «напівпропорційна» виборча система. Позитиви та недоліки «напівпропорційних» виборчих систем. Система обмеженого голосування. Система єдиного голосу, що не передається. Система кумулятивного голосування. Система «балів».

Різновиди пропорційних виборчих систем. Критерії типології пропорційних виборчих систем. Системи повного та обмеженого пропорційного представництва. Системи з жорсткими, напівжорсткими та м'якими списками. Панашування та рейтингове голосування. Виборча квота як критерій класифікації пропорційних виборчих систем.

Поняття «виборча квота». Методи обчислення виборчої квоти. Квота Хейра, Друпа, Гегенбах-Бішофа. Правила розподілення «зайвих» мандатів. Правило «найбільшої кількості», правило «найбільшого залишку», правило «найбільшої середньої». Методи дільників. Метод Д'онта, Імперіалі, Сент-Лаг'ю, модифікований метод Сент-Лаг'ю.

Сутність змішаної виборчої системи. Виникнення змішаних виборчих систем. Варіанти застосування змішаної виборчої системи. Позитиви та недоліки змішаних виборчих систем. Політичні наслідки застосування змішаних виборчих систем. Типологія змішаних виборчих систем. Географічно неоднорідні та географічно однорідні змішані виборчі системи. Системи паралельного і послідовного комбінування. Зв'язані та незв'язані змішані виборчі системи. Мажоритарно-пропорційні, пропорційно-мажоритарні та врівноважені системи.

Історичні типи виборчих систем. Куріальна виборча система. Застосування куріальної виборчої системи в Австро-Угорщині, Російській імперії та СРСР. Система голосу, що передається. Ірландський різновид системи голосу, що передається. Ефективність виборчих систем.

Тема 8. Референдуми і плебісцити: співвідношення понять

Поняття, види референдуму (національні, регіональні, місцеві; конституційні, законодавчі; консультативні, імперативні; обов'язкові, факультативні). Поняття плебісциту. Формула референдуму. Визнання результатів референдуму. Умови проведення і значення референдумів. Правові наслідки референдуму. Всенародний референдум з питання державної незалежності в Україні. Відмінність референдуму від виборів. Вибори до Верховної Ради України.

Конституція України про вибори і референдум як форми народного волевиявлення. Закон України “Про вибори народних депутатів України”.

Тема 9. Виборча система сучасної України

Особливості становлення виборчої системи в незалежній Україні. Конституція і виборча система України. Нормативні документи про вибори державних органів України, їх аналіз. Формування традицій українського парламентаризму. Сучасна виборча система України та перспективи її розвитку.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Вибори і виборчий процес						
Тема 1. Вибори як основний інститут політичної системи. Тема 2. Головні етапи виборчого процесу. Тема 3. Поняття виборчого права як основа проведення виборів	30	2	-			28
Всього за 1 кредит	30	2	-			28
Кредит 2. Еволюція виборчого процесу в світовому та вітчизняному контексті						
Тема 4. Історія виборчого процесу у світовому контексті. Тема 5. Інститут виборів в Україні: етапи становлення. Тема 6. Політичні партії та суспільно-політичні об'єднання в виборчому процесі	30	-	-			30
Всього за 2 кредит	30	-	-			30
Кредит 3. Поняття і основні типи виборчих систем. Сучасні виборчі системи						
Тема 7. Загальна класифікація сучасних виборчих систем. Тема 8. Референдуми і плебісцити: співвідношення понять. Тема 9. Виборча система сучасної України	30	-	2			28
Всього за 3 кредит	30	-	2			28
Усього годин:	90	2	2			86

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем	Кількість Годин
Кредит 1. Вибори і виборчий процес		
1.	Тема 1. Вибори як основний інститут політичної системи. Тема 2. Головні етапи виборчого процесу. Тема 3. Поняття виборчого права як основа проведення виборів.	2
РАЗОМ		2

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем	Кількість Годин
Кредит 3. Поняття і основні типи виборчих систем. Сучасні виборчі системи		
1.	Тема 7. Загальна класифікація сучасних виборчих систем. Тема 8. Референдуми і плебісцити: співвідношення понять. Тема 9. Виборча система сучасної України	2
РАЗОМ		2

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назви кредитів і тем	Кількість Годин
Кредит 1. Вибори і виборчий процес		
Тема 1.	Вибори як основний інститут політичної системи	28
Тема 2.	Головні етапи виборчого процесу.	
Тема 3.	Поняття виборчого права як основа проведення виборів	
Кредит 2. Еволюція виборчого процесу в світовому та вітчизняному контексті		
Тема 4.	Історія виборчого процесу у світовому контексті	28
Тема 5.	Інститут виборів в Україні: етапи становлення	
Тема 6.	Політичні партії та суспільно-політичні об'єднання в виборчому процесі	
Кредит 3. Поняття і основні типи виборчих систем. Сучасні виборчі системи		
Тема 7.	Загальна класифікація сучасних виборчих систем	28
Тема 8.	Референдуми і плебісцити: співвідношення понять	
Тема 9.	Виборча система сучасної України	
РАЗОМ		86

8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Виконання **індивідуального навчально-дослідного завдання** передбачає підготовку доповіді / реферату з висвітлення проблем політичних режимів та систем країн світу.

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

1. Дотримуватись правил виконання робіт та рекомендацій викладача.
2. Назва наукової роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати по суті вирішеної наукової проблеми (задачі), вказувати на мету дослідження і його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий підзаголовок.
3. При написанні роботи автор повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.
4. Необхідно стисло, логічно і аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

9. ФОРМИ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рейтинговий контроль студентів здійснюється за 100-бальною шкалою

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	Залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного, кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів кредиту, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на практичних заняттях, виконання студентами різних видів письмових (самостійних робіт) робіт.

Оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення студентами змісту тематики кредиту, з урахуванням результатів контрольної роботи, поточної успішності, виконання нормативів, додаткової самостійної роботи та навчальної активності студентів.

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів із навчальної дисципліни

«Відмінно»

- повне виконання вимог навчальної програми ;
- глибоке засвоєння та розуміння програмного матеріалу, необхідного для кваліфікованого аналізу та оцінки політичних явищ та подій;
- здатність вільно орієнтуватись у визначенні основних категорій та понять з кожної теми;
- вміння давати вичерпні та аргументовані відповіді на поставлені запитання;
- глибокий, всебічний аналіз політичних процесів і явищ;
- чіткий виклад і вміння обґрунтувати власний погляд на розглянуті питання;
- творче опрацювання основної та додаткової літератури до всіх тем.

«Добре»

- повне виконання вимог навчальної програми;
- засвоєння та розуміння всього програмного матеріалу, здатність до загального аналізу явищ та подій;
- визначення категорій та понять з незначними помилками у дефініціях;
- уміння давати обґрунтовані, послідовні, з окремими порушеннями логіки та повноти викладу відповіді;
- загальний політологічний аналіз політичних процесів і явищ у світі;
- опрацювання основної літератури до всіх тем навчальної дисципліни.

«Задовільно»

- виконання основних вимог навчальної програми та планів семінарів (практичних);
- засвоєння основних положень програмного матеріалу;
- неповне, але достатнє висвітлення розглянутих питань;
- наявність помилок у відповідях;
- здатність орієнтуватись у визначенні категорій та понять;
- порушення логіки та аргументованості у висвітленні питань;
- поверхове ознайомлення з основною літературою до всіх тем.

«Незадовільно»

- невиконання вимог навчальної програми та планів семінарів (практичних);
- незнання програмного матеріалу;
- невміння визначати категорії та поняття;
- відсутність навичок аналізувати культурні процеси і явища;
- відмова від відповіді на одне чи декілька запитань;
- необізнаність з рекомендованою літературою.

Оцінка за виконання ІНДЗ, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

- високий понятійний рівень;
- глибина, широта, повнота питання, що висвітлюється;
- осмисленість і усвідомленість затверджених положень теми, яка розкривається студентом;
- логічність та послідовність під час відповіді;
- доведення та аналіз теорій, концепцій, вчень, які вивчалися;
- самостійність мислення;
- впевненість у правоті своїх суджень;
- вміння виділяти головне;
- вміння встановлювати між предметні та внутрішньопредметні зв'язки;

- вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми;
- стилістично грамотна мова.

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 150 до 300 (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань

Поточне тестування та самостійна робота									Контрольна робота	Залік	Накопичувальні бали / Сума
Кредит 1			Кредит 2			Кредит 3			100	30	300 / 100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
50			50			50					
Відповіді на семінарах /практичних заняттях											
									20		

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Оцінювання усних і письмових відповідей під час семінарських занять; проведення бліцопитувань усіх присутніх студентів групи, або вибіркове опитування частини студентів; написання контрольних робіт; виконання творчих завдань; написання есе; поточне тестування після вивчення змістового блоку тем); перевірка конспектів, захист рефератів (доповідей) за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо.

Заліковий контроль формується за результатами поточного, контролю за самостійною роботою студентів та підсумкового контролю..

11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни застосовуються *традиційні, активні та інтерактивні методи*. 3-поміж традиційних методів використовуються: 1). *пояснювально-ілюстративний метод* – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або навчально-методичної літератури; 2). *метод проблемного викладу* – використовуючи різноманітні джерела й засоби, викладач, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання; 3). *частково-пошуковий, або евристичний, метод* – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом викладача, або на основі евристичних програм і вказівок; 4). *дослідницький метод* – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань, усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, виконують і публічно захищають індивідуальне навчально-дослідну роботу.

Серед активних методів використовуються: 1). *практичні вправи*, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності; 2). *аналіз конкретних ситуацій* як індивідуально, так і в малих навчальних групах, у ході розбору яких студенти не тільки вчать формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства.

Крім того вивчення курсу базується на використанні *комунікативних методів*, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем). Активно використовуються *текстологічні методи*, що включають методи набуття знань із фахових документів і фахової літератури.

У процесі проведення лекційних та практичних занять застосовуються такі методи інтерактивного навчання: індивідуально-контрольна співбесіда; логічні вправи; тести контролю знань; ділові ігри; ситуаційні завдання; друковані роздаткові матеріали.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Дослідження найбільш поширених у світі пропорційних виборчих систем і перспектив їх запровадження у національне державотворення та правотворення : аналіт. доп. / за заг. ред. О.

- А. Фісун. К. : НІСД, 2007. 118 с.
2. Кириченко В. М. Політичні системи світу: кредитно-модульний курс : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Віктор Миколайович Кириченко. К. : Центр учб. літ., 2013. 216 с.
 3. Парламентаризм в Центрально-Східній Європі : історія, національні особливості, сучасні тенденції : зб. наук. праць. Київ : Ліра-К, 2015. - 191 с.
 4. Піча В. М. Політологія: сучасні терміни і поняття. К: Новий Світ-2000, 2015.
 5. Політична наука. Методи досліджень : підруч.для вузів / кол.авт.: О.А.Габрієлян [та ін.] ; за ред.О.А.Габрієляна. К. : Академія, 2012. 317 с.
 6. Політологія : метод. рек. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад. Кандюк О. Б. Чернівці : Рута, 2012. 67, [1] с.
 7. Політологія : навч.посіб. / М.П.Гетьманчук та ін. ; за заг.ред.М.П.Гетьманчука. К. : Знання, 2011. 415 с.
 8. Політологія : підручник; за ред. М. П. Требіна. - Х. : Право, 2013. 414 с.
 9. Політологія : метод. рек. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад. П. О. Молочко. Чернівці : Рута, 2013. 64 с.
 10. Політологія : навч. посіб. для підгот. до іспитів / упоряд. : І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. К. : Центр учб. літ., 2014. - 159 с.
 11. Прибутько П. С. Політологія : посіб. для підгот. до іспитів / П. С. Прибутько. Вид. 3-тє, стер. Київ : Паливода А. В. [вид.], 2013. 170, [1] с.
 12. Україна-2013: між виборами і перед вибором (аналітичні оцінки). К. : [б. и.], 2013. 36 с.
 13. Шляхтун П. П. Політологія. Історія та теорія : підручник / М-во освіти і науки України. К. : ЦУЛ, 2010. 471 с.

Допоміжна

1. Ворожбит О. Електоральний "орднунг" : на перший погляд, виборча система Німеччини видається заплутаним ребусом // Український тиждень. 2015. N 6. С. 28-29.
2. Вріс І-А. Федеральні й кантональні вибори Швейцарії: використання соціальних медіа та електронні тренди : (політико-дипломатичний аспект) // Зовнішні справи. 2015. N 7. С. 48-52.
3. Галіахметова І. А. Інституалізація муніципального (місцевого) виборчого процесу: теоретико-правовий аспект // Вісник Центральної виборчої комісії. 2015. N 1. С. 56-61.
4. Доля І. М. Ефективність місцевого референдуму як механізму політичної відповідальності місцевої влади // Грані. Науково-теоретичний громадсько-політичний альманах. 2013. N 10. С. 30-35.
5. Лозовицький О. Виборча система як імператив дієвості сучасного державотворення // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. N 1. С. 220-227.
6. Місцеві вибори 2015 : тема номеру // Український тиждень. 2015. N 22. С. 14-26.
7. Нікіфорова І. І. Система виборів до органів місцевого самоврядування як чинник розвитку політичної конкуренції // Економіка. Фінанси. Право. 2013. N 3. С. 41-44.
8. Прасюк О. В. Вплив теледебатів на формування електоральної громадської думки під час президентських виборів // Грані. Науково-теоретичний громадсько-політичний альманах. - 2012. N 4. С. 119-122.
9. Федоренко В. Оновлення законодавства про вибори народних депутатів України як пріоритетний напрям діяльності парламенту / В. Федоренко, А. Малюга, О. Желтова // Віче. 2014. N 22. С. 23-31.
10. Ющик О. Конституційні засади політичної реформи й виборів в Україні / О. Ющик // Віче. 2015. N 16. С. 29-31.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Фонд бібліотеки МНУ ім.В.О.Сухомлинського

Автор	Назва видання	К-ть екз
Лісовський В.М.,	Політологія : Навчальний посібник. Дакор, КНТ, 2012. 464с.	10

Федорчук О.О., Василевич Ю.В.		
Бебик В. М.	Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. К., 2000	5
Бебик В. М.	Менеджмент виборчої кампанії: ресурси, технології, маркетинг: Навч.-метод. посіб. К., 2001.	10
В. П. Горбатенко.	Політологічний енциклопедичний словник / Відп. ред. В. П. Горбатенко. К., 2004.	5
Брегеда А. Ю.	Основи політології Навчальний посібник / К: КНЕУ, 2000.- 312 с.	6
О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка.	Політологія: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. К., 2002.	5
А. Колодія, Л. Климанської, Я. Косміної, В. Харченка.	. Політологія: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / За ред. А. Колодія, Л. Климанської, Я. Косміної, В. Харченка. К., 2003.	5
Рудич Ф. М.	Рудич Ф. М. Політологія: Курс лекцій: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. К., 2000.	5
Чудаков М. Ф.	Чудаков М. Ф. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Минск, 2001.	10
Семків	Політологія. Підручник / За ред. О. Семківа. – Львів, 2004.	5
О.Бабкіна, В.Горбатенка.	Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.Бабкіної, В.Горбатенка. – К., 2005.	5
Рудич Ф.	Наука про політику: сучасний стан і тенденції розвитку // Віче – 2002.– № 5	7

14. ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. К., 2000	http://dialogs.org.ua/dialog.php?id=30&op_id=783
Лісовський В.М. Федорчук О.О. Василевич Ю.В.	http://www.kiis.com.ua/index.php?id=9&sp=1
Політологія: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / За ред. А. Колодія, Л. Климанської, Я. Косміної, В. Харченка. К., 2003.	http://dialogs.org.ua/dialog.php?id=30&op_id=783
Рудич Ф. М. Політологія: Курс лекцій: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти. К., 2000.	http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/praktuka/sociolog/otchyot_prakt_polit_issled.doc
Чудаков М. Ф. Конституционное государственное) право зарубежных стран. Минск, 2001.	http://www.gfk.ua/sectors_and_markets/custom_research/politics/index.ua.html
О.Бабкіна, В.Горбатенка Політологія. Посібник для студентів вузів / За ред. О.Бабкіної, В.Горбатенка. К., 2005.	http://ua.textreferat.com/referat-11520.html
Політологія. Підручник / За ред. О. Семківа. Львів, 2004.	http://library.iapm.edu.ua/metod/0735-PJL_SOC.pdf
Брегеда А. Ю. Основи політології Навчальний посібник / К: КНЕУ, 2000.312 с.	http://www.gfk.ua/sectors_and_markets/custom_research/politics/index.ua.html